



Sunday Chabura

תוספת שבת

**האם האשה נגררת
אחרי בעלה**

מראה מקומות

בגדר הענין של תוספת שבת, כבר דנו האחרונים האם מה שמקבל עליו שבת קודם זמנו אם הוא דין שבת מדאורייתא כמו איסור שבת שחל בשקיעת החמה או שהוא רק בגדר נדר שמקבל ע"ע עוד זמן של איסורי שבת

(א) וזהו החידוש של הלבוש סימן רס"ג סעיף י"ז שתוספת שבת הוא רק בתורת נדר. יהיה איך שיהיה, יל"ע אם בעל הבית קבל שבת מבעוד יום האם חייבין בני ביתו לקבל שבת ג"כ? ואפילו את"ל שהם יכולין להמשיך לעשות מלאכה, יל"ע מתי יקבלו שבת?

(ב) רמ"א או"ח סימן רס"ג סעיף י' כתב שאף למאי דנקטינן שהדלקת נרות חשוב קבלת שבת, מ"מ אשה שהדליקה נרות, שאר בני הבית מותרין במלאכה. ולכאורה משמע שאין הבית נמשך אחר מי שקבל עליו את השבת קודם זמנו

(ג) שו"ע או"ח סימן רס"ג סעיף י"ב פסק שאם רוב הקהל קבלו שבת, אז המיעוט נמשכים אחריהם. וזהו המקור לענין של גרירה. מג"א ס"ק כ"ד מוסיף שעיר שיש לו כמה בתי כנסיות, אין אחת נמשך אחר חברתה

(ד) פרי מגדים סימן רס"ג במשבות זהב אות א' כתב שחלוק אשה שמקבלת שבת, לבעל הבית שמקבל שבת, שכיון שהוא ראש הבית, כל ביתו נמשכים אחריו

(ה) ערוך השולחן או"ח סימן רס"ג אות כתב שמי שבית הכנסת שלו קבל שבת הוא נמשך אחריו. והוא מסופק אם אשתו נגרר אחריו, דאפשר שהוא גרירה דגרירה. ומבואר מדבריו שכשהוא קבל שבת אז ודאי כל ביתו נמשכים אחריו

(ו) שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סימן ל"ח חידש רב משה זצ"ל דבר נפלא. והוא שאסור להאשה לעשות שום מלאכה בשביל בעלה אחר שהוא קבל את השבת עיי"ש שהביא מקור מהגמ' יבמות שאסור לעבד לעשות מלאכה לרבו מקרא ד"וינפש בן אמתך". עוד חידש שם שאם הטעם למה הבעל מקבל שבת בשעה מוקדמת הוא כדי להוסיף להשבת או שלא יבוא לידי איסור שבת, אז הו"ל כמנהג וצריך האשה לנהוג כמנהג בעלה לכל דבר, ואסור לה לעשות שום מלאכה. אבל אם מקבלים שבת מוקדם רק לנוחיות (כמו שנפוץ בזמנינו) אז אינה מגררת אחריו (רק שתיזהר שלא לעשות מלאכה בשבילו כדלעיל)

(ז) שו"ת שבט הלוי (רב וואזנער זצ"ל) ח"ז סימן כ"ד אות ב' הקשה על האג"מ שלמעשה אם האשה אינה מקבלת שבת ביחד עם בעלה אז בהכרח היא מדלקת נרות בשעה מאוחר. והא החיוב של הדלקת נרות הוא חיוב על הבעל? ונמצא שהיא ודאי עושה מלאכה בשבילו

(ז) תשובות והנהגות ח"ג מכריע שהאשה צריכה לשער מתי מגיע בעלה להבית. ותיזהר להדליק קודם שיגיע בכדי שכל הבית יהיו להם שבת ביחד (ולא שאחד נוהג קדושת שבת ואחרים עדיין עושים מלאכה)

י"ז יש מי שאומר שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה, ל"ח מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה, ומותר הוא ליהנות מאותו מלאכה בשבת ל"ט וכל שכן (י"ט) במצאי שבת, שאע"פ שקיבל עליו הוא את השבת להוסיף הרבה מחול על הקודש ואסר על עצמו המלאכה, מכל מקום לא אסר אלא מלאכת עצמו אבל מלאכת חבירו לא אסר עליו, ומטעם זה כתב מורי מהרמ"א ז"ל דהוא הדין גמי במצאי שבת אם אחד המשיך סעודתו עד הלילה, מותר לו לומר לחבירו ישראל שכבר התפלל והבדיל שיעשה לו מלאכתו להדליק לו נרות ויבשל לו, ומותר לו ליהנות ולאכול מבישולו שבשל לו זה עכ"ל. [טז] אב"י לי נראה שאין הגדר דומה לראיה ולא דמי עיולי שבתא לאפוקי שבתא, דבעיולי שבתא הדבר תלוי בגדרו וקיבולו עליו קדושת שבת, ונוכל לומר שזה קבל עליו וזה לא קיבל עליו, אבל באפוקי שבתא שכבר נאסר עליו הכל ביום השבת והוא ממשיך בקדושתו בלילה, כל האיסורים נמשכים עמו, ולא שייך לומר הותרו מקצתן ומקצתן לא הותרו, שאם מקצתן הותרו כולם הותרו כמו גבי נדר, וכיון שכולם לא הותרו שהרי הוא אסור בעשיית מלאכה, גם מקצתן לא הותרו, וכיון שבשבת אסור מה שאחרים מבשלים בין גוים בין יהודים, גם במצאי שבת נשארו באיסורם עד שיכרך ברכת המזון ויסיה דעתו גם הוא מן השבת, וכל זמן שלא בירך ברכת המזון הרי קדושת שבת עורנו עליו ודעתו לברך עוד רצה, ואם כן עדיין לא הסיה דעתו מן השבת ואיך נתיר לו לאכול

אליה זוטא

(י"ט) פירוש דכל שכן שמותר להנות במצאי שבת ממה שצוה לבשל לו בערב שבת אחר קבלה ואין צריך להמתין בכדי שיעשו, וכן נראה פירוש דברי רמ"א. ומ"ש רמ"א מי שמאחר וכו' הוא ענין חדש, ועולת שבת [סק"י] לא הכין כראוי ע"ש ואין להאריך:

להכין דע"י טורגנים השירותא הוא אף בשבת, ולא דמי להכא שהיינו צריכין לומר שלא היה לו לקבל שבת, אך יש להביא ראיה להמיר מהא דסימן רס"א סעיף (ה') [א'] מי שקבל עליו שעה או שמים קודם חשיכה וכו' ע"ש בגליון [פסק"ה], ולפ"י לאחר שילאו העם מבית הכנסת ויבדילו שייך לומר אינהו אכלי לדין מסתם לא סתמי, ועיין לקמן: [יז] וראיה ברורה וכו'. ולי גבולא אנכרא נצי למרמא, וגם יוסף נ"ל דמוציא שבת קיל טפי שהרי ממיר לעצמו בהבדלה וכו' לאחריים שימירו לו. ועוד נ"ל דשאינו יוסף הכיפורים ששאלו אסור לגמרי כדן יוסף הכיפורים, והכא לתוספת בעלמא אסורו מה שהתורה הרשתו עליו בן לאיסור בן להיתר, אבל יוסף הכיפורים כשאלו אסור כאלו הוא יוסף הכיפורים שנתורה. וגם זה שטרא דמיקא, ויורר נ"ל דאין ה"ג מאן דאסר מה אסר מה ומאן דשרי מה שרי מה, ולכן טוב לחוש לאסור ועכ"פ אין להמיר קודם שילאו מבית הכנסת והבדילו רוב העם כמ"ש בגליון דלעיל:

אליה רבא

מרימא הדשן שהביא דברי מהר"ש וסמך עליו צעיקר דין זה למה פסק בזה נגדו ולפחות היה לו להביאו, ואולי סבר הגהות מנהגים כיון שהחמיל בפסקי מהר"א [ס' קנ] בדברי מהר"ש סיומי נמי ממהר"ש, וליחא למעין שס. כתב בהג"ה מנהגים שס ז"ע לדברי מהר"ש כהא גוונא ימתין אחר נדרו ולא יתפלל ב' של שבת או אמרין שילא לחון ע"כ, משמע דאם הוא צריך הכנסת מחוייב לענות, ולעיל [ס"ק ג] כתבתי שס אגודה דלא יענה, ועכ"פ בזה [נראה] דינא לחון ויחמיל להתפלל מיד כדי שלא יחול עליו המיוצ דעניינא נדרו:

(סעיף יז) לח מותר לומר וכו'. הטעם צריך יוסף דהא אי צעי לא היה מקבל שבת עליו, והקשו עליו הב"ח [ס"ג ד"ה כח הר"ן] וט"ו [פסק"ג] ומלנשי יו"ט [פסק"ט] דמכל מקום עכשיו שקיבל אין לו היתר בעולם לעשות בעצמו. ולענ"ד סבירא ליה כמ"ש הלבוש לקמן דיכול להמיר קבלתו כמו נדר א"כ יש לו נמי היתר לעשות בעצמו. אך עיקר

דברים שנתבשלו בשבת שלו אע"פ שנתבשלו בהיתר. [יז] וראיה ברורה וגדולה נראה לי ממה שכתב רבינו בעל המור לקמן בהלכות יום הכיפורים סימן תרכ"ד, גבי חסידים שבאשכנז שנוהגין לעשות שני ימים יום הכיפורים, אם היו מהם עשרה, היו מתפללים בו ככל סדר יום הכיפורים שכתב זה לשונו, ואדוני אבי הרא"ש ז"ל היה מוחה בידם, ר"ל התפלה, אבל שאר כל דבר ואיסור מלאכה נוהגין כמו בראשון, הלכך אפילו אחרים לא יבשלו לו עכ"ל. וכן הביא שם הקארו הגהות מיימוני [בסוף הל' שבת עשור] ותשובת מהר"ם [דפוס פראג ס' עז] שאסור לו מה שמבשלין לו אחרים, ואפילו להקנות קמתם לאחרים כדי שאותם אחרים יעשו להם אסור ע"ש. הרי בהדיא שכיון שקבל הוא עליו להמשיך עוד חומרת יום כיפור, כל אותו היום השני אסור לו לאכול גם מה שאחרים מבשלים לו, ואם כן הוא הדין הכא דמאי שנא. מיהו מסיק שם שמה שבשלו אחרים לצורך עצמן מותר לו לאכול ממנו, ובלבד שלא ירבו אותם האחרים לבשל בשבילו, אבל אם הרבו בשבילו אסור לו לאכול, וגם אותם האחרים אם הרבו בשבילו והאכילוהו ולא הודיעוהו הרי אלו עוברים על לפני עור לא תתן מכשול, מיהו אם כבר בירך ברכת המזון אלא שעדיין לא הבדיל ואפילו לא התפלל, מותר לו לומר לאחרים שיעשו לו מלאכה, כיון שגם הוא הסיה דעתו מן השבת אף על פי שלא הבדיל, ואפשר לומר שגם דברי רבינו רמ"א ז"ל מיירי בשכבר בירך והסיה דעתו מן השבת, אלא שאין לשונו משמע כן, ועיין לקמן סימן תרכ"ד.

מלבושי יו"ט

[טז] אב"י (ו') נראה שאין וכו'. ולי נראה דאף בערב שבת אסור, שהרי [שם סד ע"ב ד"ה ומלמדי] הקשה דעם הממיר הוא כדאשכחן בשמור לי וכו' דמותר, דשאינו חסר כיון שהיה הוא יכול לעשות ע"י טורגנים כמ"ש לקמן בהג"ה, ואעפ"י שה"כ כתב שאינו מצוין דבריו דהכא נמי איכא למימר אם לא היה מקבל שבת הוא עצמו היה מותר לעשות מלאכה, ולי נראה שהוא קל כע"פ (ה') [א'] מי שקבל עליו שעה או שמים קודם חשיכה וכו' ע"ש בגליון [פסק"ה], ולפ"י לאחר שילאו העם מבית הכנסת ויבדילו שייך לומר אינהו אכלי לדין מסתם לא סתמי, ועיין לקמן: [יז] וראיה ברורה וכו'. ולי גבולא אנכרא נצי למרמא, וגם יוסף נ"ל דמוציא שבת קיל טפי שהרי ממיר לעצמו בהבדלה וכו' לאחריים שימירו לו. ועוד נ"ל דשאינו יוסף הכיפורים ששאלו אסור לגמרי כדן יוסף הכיפורים, והכא לתוספת בעלמא אסורו מה שהתורה הרשתו עליו בן לאיסור בן להיתר, אבל יוסף הכיפורים כשאלו אסור כאלו הוא יוסף הכיפורים שנתורה. וגם זה שטרא דמיקא, ויורר נ"ל דאין ה"ג מאן דאסר מה אסר מה ומאן דשרי מה שרי מה, ולכן טוב לחוש לאסור ועכ"פ אין להמיר קודם שילאו מבית הכנסת והבדילו רוב העם כמ"ש בגליון דלעיל:

דין זה דמהני המרה ז"ע לי לדינא, גם מה שסמכו בזה על מהר"א וייל [ס' קטז] (עכ"ל) קשה דהכא כתב בשם יש מי שאומר, ולעיל סימן רס"א סעיף א' פסק כסתם דברי מהר"א וייל [ואפילו] מי שקבל [עליו וכו']. אבל כנור שקבלו עיין לעיל סימן רס"א [א"ר סק"י]:

לט וב"ש במוצאי שבת. ללאורה חמיה הא חולק אה"כ על דין מוצאי שבת [טז]. ונראה דמיירי הכא [ממה] שנה לו לבשל בערב שבת אחר קבלה דמותר במוציא שבת מיד ואין צריך להמתין כד"ש שיעשו, וכן (ר"ל) [נראה לפרש] דברי רמ"א, ומה שכתב מי שמאחר וכו' הוא ענין חדש. אבל מג"א [פ"ק לא] וכל אחרונים [ע"י מג"א סוף ס' רסד] לא הבינו כן ע"ש:

מ ברבית המזון וכו'. הב"ח [בסוף הסימן] וכל אחרונים [ע"י מג"א ס' ק' ג] חולקים דמה מועיל נכרת המזון למלאכה, והסכימו לרמ"א דמותר בכל ענין אפילו לא בירך ברכת המזון ע"ש באריכות:

הגהות והערות

[טז] ור"ל דא"כ קשה למה כתב מקודם ע"ז דכ"ש דהוא מותר מאחר שאה"כ חולק רק על זה:

* הג"ה על מה שכתבתי שם צמי שקבל עליו שבת קודם חשיכה וכו' דלא דמי עיולי שבת לאפוקי שבת וכו', הקשו לי וז"ל, הא ממקום שלקוח דין זה מן הגמרא משמע שאין חולק בין עיולי לאפוקי דדין זה לקוח ממה שאמר בגמרא פ' השואל [שבת קנא ע"א] משום שמוחר לאדם לומר לחבירו שמור לו פירות שבתחומך וכו', וכחצ שם הרשב"א בשם התוס' וגם הב"י הביאו שם דמהא שמעינן דישראל שקבל עליו שבת קודם חשיכה מותר לומר לישראל חבירו לעשות לו מלאכה פלוני עכ"ל. הרי דממה שאמרו בגמרא דאפילו בשבת עצמו מה שאסור לו לעשות כגון שהוא אסור ללכת חוץ לתחומו וחבירו מותר לעשות מפני שהם בתחומו יכול זה לומר לחבירו לעשותו, ומינה יליף הרשב"א דהוא הדין צמי שקבל עליו שבת קודם חשיכה שהוא אסור לעשות עוד מלאכה יכול לומר לחבירו שיעשה לו מלאכה פלונית, ואם כן לפי זה שפיר קאמר רבינו מהרמ"א ז"ל דהוא הדין צמי מוצאי שבת וכו' דמאי שנא מפירות שבתחומי לפי סברת הרשב"א ז"ל עכ"ל. והשבתי להם אדרבא משם ראייה, דכיון שלא כתב הרשב"א דינו אלא למי שקבל עליו שבת קודם חשיכה וכו' ולא קאמר צמי הוא הדין צמי מוצאי שבת, ש"מ שלא התיר הרשב"א דינו אלא למי שקבל עליו שבת קודם חשיכה שהוא דומה לפירות שבתחומך וכו', כלומר דאיסור מלאכה למי שקבל עליו שבת קודם חשיכה דומה לאיסור תחומין, דאיסור תחומין איסור קל הוא דנקל היה הוא עצמו יכול לעשות אותה מלאכה כגון ע"י בורגין או עירובי נ"י. הכי צמי מי שקבל עליו שבת קודם חשיכה איסור קל הוא, שנקל היה הוא יכול לעשותו בעצמו אפילו אחר שקבלו עליו כגון ע"י התרת נדרו, שהרי איסור זה אינו עליו אלא משום נדר בעלמא. לכן דמה אותו הרשב"א להדדי ואמר כיון דבגמרא התירו שמירת פירות שמחוץ לתחום הוא הדין צמי זה שקבל עליו שבתו וכו', אכל צמי מוצאי שבת אף על גב דגם איסורו אינו דאורייתא, מ"מ הוא כ"א חמור (ב) יותר מפני שקדושת שבת נמשכת עליו מעצמו ואינו חלוי בנדרו רק הוא מושך כל זמן משך סעודתו של שבת שלא צריך עדיין רצה וכו' ושלא הבדיל וכו' כמו שכתבתי, וזה אומר אני שגם הרשב"א מודה צו שאסור. חזור והקשה עלי על מה שהבאתי ראייה ממה שכתב הרא"ש גבי אותם שנוהגין לעשות שני ימים יום כפורים וכו', ואמר הא לא דמי להכא, התם גבי אעושה שני ימים יוה"כ הוא עושה הן משום ספיקא דיומא והוא חושש שגם

חבירו עושה איסור צמישולו והאיך יאכל הוא ממנו, אכל הכא הנודר גם הוא יודע שחבירו מותר לעשות מלאכה זו ולכן מותר לו ליהנות ממנה וא"כ ה"ה צמי מוצאי שבת עכ"ל. מ"ב והשבתי לו איברא לאו הכי הוא, דהתם ג"כ מיירי שהוא יודע דצמישולו צמישולו דירחא ומה שהוא עושה אינו עושה אלא משום חומרא בעלמא ומשום נדר של חסידות להרצות בתשובה וסליחה, ומדע דהא מסיק שם הרא"ש שמוחר לישראל עליו, ואי משום ספיקא דיומא היה עושה האיך שייך לישראל עליו ואם ספק לו שהוא יוה"כ מה שייך התרה, ואי מיירי שנודע לו עכשיו דצמישולו צמישולו דירחא ומה שעשה כבר בטעות עשה, הוי ליה נדרי טעות ואפילו התרה אינו צריך כמו שכתבתי בהלכות נדרים סי' רל"ב סעיף ו', אלא על כרחך משום נדר של חסידות נגעו בה להוסיף על תשובתו וסליחתו, ואפילו הכי אסור לחבירו לבשל לו אע"ג דהכא גבי שבת התירו לו בערב שבת היכא דאינו אלא משום נדר מאי שנא, אלא ע"כ משום דלא דמי עיולי שבת לאפוקי שבת וכל שכן צמי מוצאי שבת דהוא חמיר טפי שהרי מעצמו נמשך לו איסורו בלי שום נדר, וגם אפילו שום התרה אינו מועלת לו עד שיבדיל כל שכן שאסור, וזה נ"ל ברור. וא"ל חשיבני ממה שכתבתי לקמן סימן שי"ח סעיף ב' גבי המבשל לחולה בשבת שאסור לצרף או לשאר חולה שאין צו סכנה לאכול ממנו דחיישי שמא ירצה בשבילו וכו', משמע דטעמא דוקא משום גזירה דשמא ירצה בשבילו הא לאו הכי מותר, ועל (כן) [כרחק] טעמא הוא משום שנעשה צהיתר, ותאמר א"כ הכי צמי דלא שייכא הך גזירה נימא שזה מותר לאכול ממה שנתבשל צהיתר ולא נעשה בשבילו, דלא דמי כלל, דהתם אינו דבר שזה מותר לעשותו וזה אסור לעשותו, דכל ישראל היו מותרין לעשותו וכל הקודם וזה המבשל הקדים וזה שבשל, ולכן אסור לישראל אחר לאכול ממנו משום גזירה דשמא ירצה בשבילו, ואפילו גם המבשל בעצמו אסור לאכול ממנו משום הך גזירה ענמה שמא ירצה בשבילו עצמו, ואם לא הקדים הוא היו כל ישראל מותרים לעשותו, ולכן אי לא גזירה זו היה מותר לכולם לאכול ממנו, ואם כן אין לו ענין כלל לכאן, ומתאי טעמא צמי מסיק התם דהשוחט לחולה בשבת וכו' מותר לצרף לאכול ממנו כולו, היינו משום דמותר לכל ישראל לעשותו וכל הקודם וזה ואינו דומה לנדון דידן כלל, הנ"ל לענ"ד כתבתי.

א"ל"ה זוטא

(ב) אשתמיטתיה תשובת מהרמ"א סימן קל"א דאדרבה במוצאי שבת כ"ע מודים הואיל דאפשר לו בעצמו להבדיל ולעשות מלאכה. גם ב"ח [בסוף הסימן] וכל האחרונים הסכימו לפסק רמ"א. ובמלבושי יו"ט כתב דע"פ אין להתיר קודם שיצאו מבית הכנסת והבדילו רוב העם, דאז שייך לומר אינהו מיכלו אכלי אגן מסתם צמי לא סתים:

א"ל"ה רבא

מא חמיר יותר וכו'. הקשו על הל"ש ממ"ש רמ"א בדרכי משה [סק"מ] דלדבריה ערב שבת חמיר יותר וצמי מוצאי שבת כו"ע מודים הואיל דאפשר לו להבדיל ולעשות מלאכה, וכן כתב בתשובת רמ"א סימן קל"א. ולא קשה מידי דהל"ש לטעמיה דגם בערב שבת אפשר להתיר נדרו כדלעיל. מיהו הט"ז [סק"ג] כתב טעם אחר בין צהיתר ערב שבת בין צמי מוצאי שבת דאיסור אחרת רק צאם הוא אסור לכל ישראל, משא"כ צמי מותר לזה וכו'.

מב והשבתי לו וכו'. עיין בע"ז [סק"ג] ואחרונים שהאריכו בזה:

כתב ספר חסידים סימן רס"ב ז"ל, מי שלא הוכן מאכלו לא ישיב להמתין הש"ץ צרכו, כי מוטב שיאכל לחם יבש ואל יעכצו. ואם עדיין יש שהות ביום יש שעה גדולה יעכצו, [ואם] אין שעה וסמוך לספק בין השמשות מוטב שלא יאכל ולא יחללו ספק שבת ע"כ. נראה דנסיפא מיירי שאין לו אפילו לחם לאכול לכן היה ראוי לעכב אם אין סמוך וכו', אכל צמישולו שיש לו לחם צמישולו שעה גדולה. עוד כתב בנפטר חסידים [שם] מה שאמרו הנח לישראל מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים וזה במקום רשום אכל צמישולו הכנת לא:

הגהות והערות

(ז) בן הוא הלשון בספר חסידים ברלין סי' תקכ"ט, ולפינו בסי' רס"ב איתא "במקום רשות" וכמו שהעתיק המג"א סק"ל, ונראה דהיינו הך:

אחר הרוצ שהלליקו יש לומר אחר קבלה נטעות אין המיעוט נמשכים אחר הרוב כמו שכתב המדליקה היא עקרת הציט והם נמשכים אחר דעתה תמיד אפ"ה הקילו בהדלקה והרי נתפס חמורה מהדלקה ועדיין צ"ע ומ"ש שאינו יודע טעם למה

בין נשים אסורות במלאכה ואם לא הדליקו נרות ידליקו ע"י אינו יהודי :

בג אפילו אורח שבא לעיר בע"ש לעת ערב ואנשי העיר כבר קבלו שבת עליהם שאמרו לכה דודי נאמר מיד במלאכה אע"פ שעדיין היום גדול ואם היו עליו מעות או שארי חפצים המוקצים אינו מטלטלן אלא נכנס לחדר ומניחן ליפול ע"י טלטול מן הצד וזהו כשהיה לאחר פלג המנחה ועכ"ז רשאי להתפלל מנחה של חול וכמ"ש בסעי' ב' ומעשה כתוב בשבלי הלקט על ר' אברהם ור' יעקב אחיו שבאו לעיר אחר שיצאו הקהל מבהכ"נ ולא נתנו להם שלום ולא הניחום ליכנס למחר בבהכ"נ ובאחד בשבת גזרו עליהם תעניות חמשים ימים רציפים ולהשלים נ' ימים אלו בצומות ומלקיות ועוד גזרו עליהם לתת ממנום לפרוץ נפשם לקופה של צדקה וכו' ע"ש ונ"ל :

כד ואם בטעות קבלו הציבור עליהם שבת כגון שחיה יום המעונן וחשבו שהוא סמך ללילה והדליקו נרות והתפללו תפלת ערבית של שבת ואח"כ נתפזרו העבים וזרחת החמה והיה עוד היום גדול אם כשהתפללו היה מפלג המנחה ולמעלה אינם צריכים לחזור ולהתפלל ערבית. ולא מטרחינן להו לציבורא [ונרכות כ"ז:] אבל אם יחיד הוא שמעה בכך צריך הוא לחזור ולהתפלל ערבית ולענין עשיית מלאכה בין ציבור בין יחיד מותרין כיון דחקבלה היתה בטעות וי"א דקבלה בטעות בציבור שמה קבלה דכיון דלא מטרחינן להו לחזור ולהתפלל מסיילא שתפלתם תפלה ואסורים במלאכה ולכן אותם שהדליקו נרות אסורים במלאכה אך אין המיעוט נגרר אחריהם ואותן שלא הדליקו ולא התפללו מותרין וכנ"ל לפרש הך י"א הראשון שנסעי' י"ד ונסת"ש המנ"ל בסק"ז ודברי הס"ז סק"ח אינם מוכנים ודו"ק :

כה בדין המעות שנתבאר כתב רבינו הכ"י סוף סעיף י"ד ד"א שאותו גר שהולך לשם שבת אסור ליגע בו ולהוסיף בו שמן ואפילו אם כבה אסור לטלטלו עכ"ל ואינו מובן כלל דזה שלא קיבל שבת עדיין למה יהא אסור ליגע בו ולהוסיף שמן ולטלטלו וכבר הוא עצמו תמה בזה בספרו הגדול ע"ש ויש מי שאומר דס"ל לדיעה זו דקבלה בטעות שמה קבלה כמ"ש ולכן הנר הזה הוקצה למצותו והא דאסור ליגע דגזרינן שמה ישתמש בו [מנ"ל סק"ז] ואין שום טעם לזה דמנ"ל לגזור כן ולמה לא יוסיף בו שמן ולענ"ד נראה דלא מאיסור

אם בזה שקבלו כבר שבת הוא היותר גדול שבעיר מ"מ כל בבהכ"נ נחשב כציבור בפ"ע לענין זה ולכן הבא לבהכ"נ בעוד שהקהל מקבלים שבת ואומרים לכה דודי והוא לא התפלל עדיין מנחה לא יתפלל מנחה באותו בבהכ"נ כיון דבשם חלה קדושת השבת אלא ילך חוץ לבהכ"נ בעזרה או חדר הסמך לו ויתפלל שם מנחה ואח"כ יכנס לבהכ"נ ויקבל שבת ואין לומר האך יתפלל של חול והרי גם עליו חלה קדושת שבת דיל' דלחומרא חלה עליו לאסרו במלאכה ולא לקולא לפוטרו מתפלת חול ולכן זהו דווקא כשהוא לא קבל שבת עמהם אבל אם לא שם על לבו שלא התפלל מנחה עדיין וקבל שבת עמהם הרי בעצמו קבל עליו שבת ואסור לו להתפלל של חול אלא יתפלל ערבית שתים של שבת כדין שבת ולא התפלל בסי' ק"ח ע"ש :

כז וזה כשבא באמירת הציבור לכה דודי אבל אם בא מקודם אפילו בעת אמירת המזמורים שקודם לכה דודי שנהנו לאומרים יכול להתפלל מנחה אע"פ שיודע שימשוך תפלתו עד אחר קבלת שבת כיון שהתחיל בהיתר ויש מי שאומר דווקא שהיה סבור שיגמור קודם קבלת שבת אבל אם יודע שלא יגמור לא יתחיל [מ"ז סק"ז] ולא נראה כן דאין זה מהאיסורים שלא יתחיל להתפלל אלא הידור בעלמא וזכ"ל במנ"ל סק"מ וכ"כ הא"ר סק"ז וכן עיקר לדינא אמנם בבהכ"נ אם ירצה יכול לצאת ולהתפלל במקום אחר אבל אינו מוכרח לעשות כן :

כח לפי מה שנתבאר דהיחיד נגרר אחר הרבים מבהכ"נ שלו לפ"ז יש להסתפק אם בבהכ"נ שהוא מתפלל שם כבר קבלו שבת והוא עדיין בביתו ונאסר במלאכה אם גם בני ביתו נאסרו במלאכה ואם לא הדליקו בביתו נרות עדיין אסורים להדליק דנגררו אחר הבעה"ב או דילמא דרק הוא אסור במלאכה אבל בני ביתו מותרים ואין לדמות זה למה שנתבאר בסעי' י"ח דהאשה שהדליקה קבלה שבת וכל בני ביתה מותרים במלאכה דהאשה אינה נחשבת לעיקר שבני ביתה יגורו אחריה אבל האיש אפשר שבני ביתו נגררים אחריו וצ"ע לדינא דאולי זהו כעין גרירה דגרירה דהוא נגרר אחר הבהכ"נ שלו והם נגררים אחריו ולא אמרינן גרירה לגרירה כעין דאיתא בשבת לענין חיוב חמאת [מ"א.] מיהו זהו וודאי דאם רוב העיר כבר קבלו שבת דאז כולם המיעוט בין אנשים

שמתפלל מנחה עם הצבור וגם שלכתחלה יעשה כן הוא מהפמ"ג דכתב דאם יהיה מנין אחר למעריב או שלא יספיק לגמור מנחה ולהתפלל מעריב עם הצבור ימתין ויתפלל עם הצבור דמ"מ הוא תפלת הצבור, אע"ג שזה מעריב וזה מנחה עיי"ש. ואולי לענין לצאת חוץ לביהכ"נ יודה המג"א שבחול אין צריך, ורק סובר שאין להחמיר למעלה משום שהצבור ג"כ מתפללין אז כיון דהוא כסתרי אהדי והביא רק ראייה שסתרי אהדי שהרי בשבת עושה איסור, לכן אין סברא לומר שבחול יהיה זה עוד מעלה דתפלה עם הצבור, והטעם שאין צריך לצאת בחול הוא כטעמך.

אביך אוהבך,

משה פיינשטיין

סימן לח

כשהבעל קבל שבת מבעוד יום איך הוא דין האשה

כ"ה שבט תשכ"ג.

מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר דוד הכהן דייטשער, שליט"א.

הנה כשהבעל קבל עליו שבת מבעוד יום אם האשה נמי נאסרה במלאכה, לכאורה פשוט שאינה נגררת אחריו דכמו שאינו יכול לחייבה בנדירים שנדר אף שהוא למיגדר מילתא, ואף באמר בפירוש שאף היא תאסר ותתחייב, כמו כן אינו יכול לאוסרה במלאכה בדין תוספת שבת בקבלתו עליו לא רק בסתמא אלא אף בפירוש שהוא מקבל שבת גם לאסור את אשתו אינו כלום, ואף שקבלת שבת אינו מדין נדר דהא אין על זה לאו ועשה דנדרים, אלא עשה דתוספת שבת להסוברים שהוא מדאורייתא משום דכן הוא דין התוספות שאין לזה שיעור אלא מאחר פלג המנחה מעת שקבל עליו השבת היינו שקראו בשם שבת הוא איסור התוספת, ועיין בשע"ת סימן רס"א שכתב בשם חכ"צ שמאחר הקבלה הוא בעשה, מ"מ הא רק בקבל עליו נאסר בדין תוספת ולא שייך לחייב את אשתו בקבלתו.

אך אולי יש מקום לאוסרה במלאכה דלצורך הבעל כגון לבשל עבורו מהדין דוינפש בן אמתך דאיתא ביבמות דף מ"ח דאיירי בעבד ערל שעדיין אין העבד מחייב במצות מצד עצמו ומותר לו לעשות

עשהו קדש ושוב לא יעשנו חול, אלמא דזהו מה שמחדשי ולא מה שענייתו ברכו עם הקהל אוסרו מלהתפלל מנחה, וא"כ אפשר שהרבה לא ידעי חדוש זה וחושבין שאף אחר קבלת שבת כיון שעדיין יום הוא יכול להתפלל מנחה, ולכן בסתמא הוא כקבל שבת יחד עם הקהל, ואף אם הוא ת"ח שלמד כבר דין זה אפשר שנשכח ממנו לפי שעה, או מצד היסח הדעת לא נתכוין בפירוש שאינו מקבל שבת והוי כסתמא שהוא כקבל שבת, מאחר שודאי ליכא אנן סהדי שלא קבל שבת בסתימתו שהרי הרבה לא ידעי זה, ומש"כ המ"ב בס"ק ס"ב דיתחיל להתפלל מנחה ולא ימתין עד שיענה ברכו דאם יענה שוב לא יוכל להתפלל אח"כ מנחה, הוא מטעם שכתבת דהמתנתו לענות ברכו הוא כניכר שרוצה לקבל שבת וממילא שוב לא תועיל מה שיתכוון שלא לקבל שבת דהיה כסתירה, ויצא מזה לדינא, דבסתמא שלא נתכוין כלום הוא כקבלת שבת ואינו יכול להתפלל מנחה של חול ואם נתכוין בפירוש שלא לקבל שבת בהברכו שעונה יכול להתפלל מנחה.

ובהחלוק שמנחה דע"ש שצריך היחיד להתפלל אחר שקבלו הקהל שבת צריך לצאת חוץ לביהכ"נ ובחול כשמתפללין הקהל ערבית יכול הוא להתפלל מנחה בביהכ"נ כדאי' במ"ב סי' רל"ו סוף ס"ק י"א, יפה אמרת דהוא משום שבחול הן תפלות שוות ובשבת הן תפלות אחרות, אבל המג"א סימן רל"ו סק"ג משמע שגם בחול סובר שלא יתפלל בביהכ"נ מנחה כיון שהקהל מתפללין ערבית שהוא כסתרי אהדי, דהא על מה שכתב המג"א דלא מקרי בשעה שהצבור מתפללין בשחרית ומוסף וכ"ש במנחה ומעריב דסתרי אהדי ציין ועיין בסימן רס"ג סעיף ט"ו ופי' במחצית השקל שהוא להא דאין להתפלל מנחה באותו ביהכ"נ שכבר קבלו הקהל שבת דהוי כסתרי אהדי, אלמא דמדמה גם מעריב דחול לשבת, אך בחול לא נחשב סתירה בהברכו דהא כתב שאם הקהל הוא אחר ברכו יכול הוא להתפלל מנחה בעוד שהקהל קורין ק"ש וברכותיה ואח"כ יתפלל ערבית עם הצבור, והוא משום דרק בשבת שאיכא ענין קבלה לתוספת שייך שהברכו נחשב לשבת והוי כסתרי, אבל בחול שליכא ענין קבלה לא מיחזי כסתירה בהברכו אלא בהתפלה שהוא ככבר חושבים זה ללילה שלא מענין קבלה, ואף שביד"ד סימן קצ"ו סעיף א' ברמ"א משמע דלהחמיר שאינה יכולה לעשות הפסק טהרה אחר שהתפללו הקהל ערבית אף בחול, הוא גם רק אחר ברכו, ואולי הברכו שנקט הרמ"א קאי על שבת דג"כ הוזכר שם, אבל בחול תלוי זה בתפלת מעריב, והדין שכתב המ"ב

מלאכה לעצמו אבל במלאכת רבו אסור דהוא דין שעל הרב שלא יעשה מלאכה שלו אף העבד ערל שקנוי לו לעשות מלאכתו. ודין זה אינו מדין אמירה לעכו"ם שבות, דהא אמירה לעכו"ם הוא רק איסור דרבנן ואיסור דוינפש בן אמתך הוא איסור דאורייתא, וא"כ מסתבר שאף שבקבלת שבת קודם שחשכה ליכא איסור שבות דאמירה כדאיתא בש"ע סימן רס"ג סעיף י"ז דמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה מותר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה, ופשוט שכ"ש שלומר לעכו"ם מותר ומפורש כן ברמ"א סימן רס"א סעיף א', מ"מ העבד ערל הקנוי לו יהיה אסור לעשות מלאכתו אחר שקבל שבת, דרק אמירה למי שלא קנוי לו לעשות מלאכתו שהוא רק מדרבנן מדין אמירה שבות לא גזרו רבנן באיסור תוספת שבת שהוא רק איסור עשה, ואף אם אסור אמירה לעכו"ם גם בכל איסורין דבעיא שלא איפשיטא היא בב"מ דף צ' ולהרא"ש שם איפשיטא לאיסורא, מ"מ אולי כיון שהוא רק זמן קצר או מטעם אחר לא אסרו דהא הקלו גם בבית"ש אף שהוא גם ספק שבת לדבר מצוה או דוחק כדאיתא בסימן שמ"ב, לכן לא קשה מה שבתוספת שבת קודם ביה"ש לא אסרו אמירה לעכו"ם.

ואולי בתוספת שבת המוכרח שהוא משהו קודם חיוב שבת יהיה איסור אמירה לעכו"ם אף שהוא רק איסור עשה, ורק היותר מתוספת המוכרח שאין כל אדם שזה בזה לא אסרו אף לזה שקבל עליו דכיון שלאחרים ליכא איסור אף לעצמן לא ראו חכמים צורך לאסור לאלו שקבלו עליהם שבת גם באמירה, ובבין השמשות אף שמדין תוספת המוכרח הוא ספק דשמא הוא עדיין יום והוי התוספת רק המשהו האחרון של סוף ביה"ש והיה לנו לדון באיסור אמירה לעכו"ם שהוא מדרבנן כדין ספק דרבנן לקולא, אבל כיון שכבר קבלו כל ישראל עליהו כיון דאסירי משום הספק אפשר יש לגזור כיון דעכ"פ עתה שכבר קבלו כל ישראל בהכרח מצד איסור הספק נאסר ממילא לכולהו גם מאיסור ודאי דתוספת שבת דהרי הוכרחו לקבלה ואף שלא קבלו בפה הוא כקבלו בהכרח שלכן יש לאסור גם אמירה לעכו"ם כמו בתוספת המוכרח, לכן חלקו דלדבר הרשות ואינו דבר דוחק אסור ולדבר מצוה או דוחק מותר.

עכ"פ מה שלא אסור מי שקבל שבת לומר לחברו או לעכו"ם שיעשה מלאכתו, הוא משום שהוא רק איסור דרבנן, ולכן עבד ערל הקנוי לו שאסור מדאורייתא מקרא דוינפש בן אמתך יש לאסור שיעשה

לו מלאכתו אחר שקבל שבת אף קודם שחשכה, וא"כ גם אשתו שהיא קנויה לו למלאכתו שהאשה עושה לבעלה אף אם הוא מדרבנן עכ"פ כיון שהיא קנויה לו יש לאוסרה לעשות מלאכת צורך הבעל כשקבל הוא שבת אף שהיא לא קבלה עדיין שבת דלא גרעה מעבד הקנוי לו, ואף שיש לחלק דבאשה שבידה לומר איני ניוזנית ואיני עושה לא נחשבה קנויה לו לענין זה, אלא כעושה מעצמה בלא שום חיוב שאין לאוסרה יותר מאחרים שלא נאסרו אף לעשות לצורכו, מ"מ כל זמן שלא אמרה הרי היא קנויה לבעלה להמלאכות שאמרו מתק"ח ורק שכשאמרה היא מפקעת התקנה דמכיון שהוא לטובתה יכולה לומר א"א בתקנת חכמים, ולכן יש לחוש לזה.

אבל הוא רק להסוברים דתוספת שבת הוא מדאורייתא, דלהסוברים דתוספת שבת הוא רק מדרבנן מסתבר שלא יאסר אף עבד הקנוי לו, דכיון שלא מצינו יש לנו לומר שלא אסרו אלא לו בעצמו ולא את העבדים כשאין חייבין בעצמן, וכ"ש שאין לאסור לאשתו, ועיי' בסימן רס"א סעיף ב' שפליגי בזה ולהפמ"ג הובא בבאור הלכה ד"ה מפלג שהתוספת שבת שקבל קודם שקיעה הוא רק מדרבנן אף להסוברים שהוא מדאורייתא, ואף שדבריו שייך רק להסוברים דהג' מילין ורביע אחר שקיעה הוא יום והם זמן התוספת אבל להסוברים דאחר השקיעה הוא אסור כבר מצד שהוא ספק שבת והתוספת הוא קודם השקיעה הוא דאורייתא, מ"מ הא איכא דסברי דדין התוספת הוא רק מדרבנן, ולכן כיון שהוא לדינא שלהסוברים דתוספת הוא מדרבנן אין לאוסרה, ואף להסוברים שתוספת דאורייתא נמי לא ברור האיסור באשתו שהא' יש סברא לחלק מעבד כדלעיל, אין לנו לאוסרה בברור, אבל מן הראוי להחמיר שלא תעשה מלאכה לצורך בעלה, משום דרוב ראשונים הא סברי דהתוספות הוא מדאורייתא כדאיתא בבאור הלכה ד"ה י"א, ויותר נוטה שלא לחלק מעבד, אבל מלאכות שלא שייכי להבעל אין לאוסרה מצד קבלתו.

והנה כל זה הוא בקבלת הבעל עצמו אבל בקבלת כל הקהל נאסרו כולם אף אם יש מייעוט שלא קבלו שהמיעוט נמשכים אחריהם בעל כרחם, כדאיתא בסימן רס"ג סעיף י"ב, וליכא נידון כלל דאז נאסרה האשה מצד עצמה, אבל יש לידון באם יש בעיר בתי כנסיות הרבה שאין אחת נמשכת אחר חברתה כדאיתא במ"ב שם ס"ק נ"א, והאשה הולכת לביהכ"נ אחר או אינה הולכת כלל לשום ביהכ"נ איך הוא דין האשה כשהבעל

סימן לט

בדבר כוסות מנייר אם כשר לקידוש

י"ב ניסן תשכ"ח.

מע"כ ידידי הנכבד מר ר' אריה ליב באבינס שליט"א.

הנה בדבר כוס לקידוש אם רשאים לעשות על כוס שנעשה מנייר שהוא כלי רק לשעה ששמע אשר אסרתי, אמת הדבר דהא התוספות מפרשים בברכות דף נ' ד"ה מודים וכן בשבת דף ע"ו כתבו זה בד"ה כדי בשם בני נרבונא דחי שנאמר בהדברים הצריכים בכוס של ברכה הוא שיהיה הכוס גופו כלי שלם ואיפסק כן בש"ע סימן קפ"ג סעיף ג', וכתב המג"א סק"ה דאפילו נשבר רק בסיס שלמעלה גמי פסול אף שגוף הכוס שלם, וכוס של קידוש טעון כל מה שטעון כוס של בהמ"ז כדאיתא בסימן רע"א סעיף י', אלמא דבעינן שיהא הכוס נאה שרק כוס כזה כשר לבהמ"ז ולקידוש, ורואה אני שכוס של נייר שהוא רק לשעה על פעם זה לבד הוא עוד גרוע דאין לו שום חשיבות שודאי אינו ראוי לבהמ"ז ולקידוש. אך כשליכא כוס אחר אולי יש להקל.

ידידו המברכו בחג כשר ושמח.

משה פיינשטיין

סימן מ

אם צריך לחזור שנים מקרא ואחד תרגום בהפרשיות

ר' אייר תשל"ב.

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ח נח גאלדשטיין שליט"א.

בדבר אם קריאת שנים מקרא ואחד תרגום הוא גם על הפרשיות הנה הדין הוא להשלים פרשיותיו עם הצבור שהוא שילמוד כל התורה בכל שנה כמו שתיקנו להצבור להשלים בכל שנה כל התורה, ומחמת זה נפסק בש"ע סימן רפ"ה סעיף ז' אין צריך לקרות

קבל שבת בביהכ"נ שמתפלל בעוד היום גדול ובבית הכנסת האחר לא קבלו שבת. והנכון לע"ד דאם מה שקבלו שבת בבית הכנסת שמתפלל הבעל הוא לכוונת מצוה לקדושת השבת שיהיה תוספת יותר גדול או בשביל חשש שלא יבואו להתאחר במלאכה והוא מנהג קבוע שם, הוא בדין מנהג שעל האשה להתנהג במנהגי הבעל כשיש חלוקים בין מקום האשה למקום הבעל, כדבארתי בתשובה שהאשה שנעשית ברשות הבעל היא בדין מי שהלך ממקום אחד למקום אחר ודעתו שלא לחזור שהוא בדיני המקום שבא לשם בין לחימרא בין לקולא, שהרי מקומה קבוע להיות אצל הבעל, וממילא מוכרחת לקבל שבת כמנהג מקום בעלה, ואף שלא קבלה היא נמשכת גם בע"כ ואסור לה לעשות אפילו מלאכת עצמה, ואם רק נזדמן שבשבת זו החמירו מאיזה טעם לקבל שבת קודם אין זה בדיני מנהג ולא נמשכת אחר הבעל ומותרת במלאכת עצמה בפשיטות, ובמלאכת הבעל אף שאין לאוסרה כברור מן הראוי להחמיר כדלעיל. ואם אינו לכוונת קדושת השבת אלא משום שאין רוצים לשנות זמן האכילה מהרגלם בימי החול כמו שהוא בהרבה בתי כנסיות במדינה זו, וכדחזינן שרק בימות הקיץ שהימים ארוכינו עושין כן ולא בימות החורף שהימים קצרים, אין זה כלל בדיני מנהג ולא נאסר אלא הבעל שקבל כנר שבת שמ"מ היא קבלה אף שאינה לשם מצוה, אבל האשה לא נאסרה ומותרת במלאכת עצמה בפשיטות, ובמלאכת הבעל שעכ"פ חלה קבלתו עליו מן הראוי להחמיר, כדלעיל.

גם מסופקני בקבלה כזו שאינה לכוונת מצוה, שאפשר שהמיעוט לא ימשך אחר הרבים דהא לא מצינו אלא בעובדא דהריב"ם במרדכי ספ"ב דשבת שהיה זה בקהל שאמרו ברכו שבסתם היה זה בקהל שנתכוונו למצוה לקדושת שבת והראיה שלו מגמרא היה שם למצוה, ולא כשהכוונה אינה למצוה כלל ואף באין שם אלא ביהכ"נ אחד אלו שלא היו שם ולא קבלו שבת אולי אין נמשכים אחריהם וצ"ע לדינא.

ידידו,

משה פיינשטיין

כגופו ונמשכת אחריו מראיות שא"ל לעלותם על הכתב וכל איש שורר צניחו.

ב. אלא דראיתי להגאון בעל אגרות משה שם שר"ל דבימות הקץ שהימים ארוכים שגם אנשים שכל השנה מקבלים במאור מכו"מ בקץ מקדימים ואינו לכוונה של קדושת שבת אלא כדי שלא לשנות זמן האכילה מהרגלם בחול [ואז בשביל התינוקות שלא ישנו] אין זה בכלל דדיי מנהג ולא נאסר רק הבעל שקבל שבת כבר אבל האשה לא נאסרה, ומותרת במלאכת עמלה בפשיטות ובמלאכת הבעל שעכ"פ חלה קבלתו עליו מן הראוי להחמיר עכמו"ד האג"מ, ובמש"כ לחלק בין מלאכת האשה למלאכת הבעל אעורר אי"ה אח"י. אבל עכ"פ סברתו לחלק דאלו שמחפלים רק מפני הימים הארוכים אע"פ שהבעלים עצמם המחפלים נאסרים מכו"מ אין האשה נגררת אחריו בזה כיון שאינו לכוונת קדושת שבת, במחכ"מ לא נראה כלל, דמה נפ"מ מאיזה סיבה מקבלים שבת מצעו"י, ומדוע נקרא זה קבלת שבת שלא לשם קדושת שבת, דהא מקבל שבת מפלג המנחה ולמעלה וזוהי נהגו כל הקדמונים כמבואר בתשובת חת"ד שהלכו לטייל אחרי סעודת שבת והי' עוד יום גמור, והם מקבלים שבת בכוונה, התפילה ובהלכה ה"ז קבלת שבת לשם קדושת שבת גמורה, וחלים עליהם כל ההלכות, ובכלל זה שהאשה נגררת אחרי הבעל ואפילו למש"כ הגאון אג"מ מכו"מ הדלקת נרות נקרא מלאכת הבעל ואשה כיון שגם הוא מצווה, ועיקר חיוב הממון עליו, אלא שהאשה מוחזקת במצוה במעשה ההדלקה בשם הבעל, וכמו הפרשת חלה, וכמבואר בפוסקים והדברים ארוכים במק"א.

ג. ומש"כ בס' אגרות משה שם בסו"ד להסתפק בקבלה כזו שאינה דרך כוונת המצוה שאפשר שהמיעוט לא ימשך אחרי הרבים והפליג בדבר דאפילו אין שם רק ציט כנסת אחד אלו שלא היו שם אולי אין נמשכים אחריהם והינה צ"ע לדינא - ולמש"כ בעניי אין מקום ספק כלל דפשיטא מאד כיון דנאסרים ע"י קבלת שבת שלהם שהיא קבלה גמורה לגרור גם המיעוט אחריהם ואין מה שמכוונים להקדים בשביל איזה תועלת שום סיבה לפגום קבלתם שלא יהי' קבלת שבת עפ"י הלכה.

ג. ומש"כ בס' אגרות משה שם לחדש דשביבת אשתו כמו שביבת עבדו שלא מל וטבל, ונפ"מ דאם היא עדיין לא קבלה שבת, כיון שהיא קנוי' לו למלאכה דאסורה לעשות לו מלאכה מה"ט [דמלך איסור אמירה אין כאן איסור כמבואר סוס"י רס"ג] ודבריו ודאי נע"ג דפשוט דלענין זה אינה קנוי' לו, ואינו דומה לעבד, או לקטן העושה ע"ד אביו אסור מן התורה וכ' בעצמו הרגיש בזה. וכבודו מסופק לדרך האגרות משה מה הדין בקטן כשהאב כבר קיבל עליו שבת, אם בזמן ההוא כיון שמעיקר הדין עדיין יום אס' יש ג"כ

נסתלקה כבר השמש נהי' דעדיין אור איכא ולכמה דברים של תורה הוא יום גמור מכו"מ חלק מאיכות היום כבר חלף אזל והגיע לענין זה תאריך יום אחר, דאל"כ סו"ס יקשה לר"מ דלדידי' יום גמור איך ממעטינן מלשון יום כמה דברים ש... יועילו אחרי שקיעה ראשונה כאילו הוא לילה ולדידי' יום גמור הוא אלא ע"כ כמש"כ.

ואחרי הקדמה זאת גם דברי הרשב"א מאירים כמש"כ דמשקיעה ראשונה של חמה חשיב כיום הבא דדוקא נקט שקיעה ראשונה דמפלג המנחה עד השקיעה עדיין השמש זורחת ולא שייך להגדיר אותו הזמן כהגיע יום הבא, משא"כ לאחר שקיעה ראשונה נהי' דלענין דיני שבת עדיין יום, מכו"מ יש כבר שייכות עם תאריך יום ראשון ושפיר שייך להגדיר דחל חיוב הבדלה.

סימן לה

ב"ה, פה אוברנאו ע"י לוצרן בין המצרים תשמ"ז לפ"ק. כבוד ידידנו הרב המופלא אברך שלם בתו"י רבי חיים יעקב בגן שליט"א.

אחדשה"ט וש"ת באה"ר,

אשר שאל בענין שיש פה זכרון מאיר מנין שמחפלים ק"ש ומעריב בעש"ק מצעו"י קודם הדלקת נרות משום שעון הקץ, ונמצא הבעל מקבל שבת קודם האשה, מה הדין של האשה אי שרי לה לעשות מלאכה ולהדליק נרות ולא אמרינן שנגררת אחרי הבעל בקבלתו, והעיר ממש"כ בזה בתשובת אגרות משה מאו"מ סי' ל"ח והעיר בטוטו"ד ותש"ח לו.

א. להלכה יראה לענ"ד שהאשה נגררת אחרי קבלת שבת של הבעל ברכו או מזמור שיר ליום השבת, לא מצעיא אם הבעל מתפלל ביחידות בחוץ ביתו וקיבל שבת בתפילה ועי"ז פירש ממלאכה שבני ביתו נגררים אחריו, ומסביר יראה דבזה אין הדלקת הנרות בחוץ הבית קובעים אלא קבלת הבעל והאשה צריכה להדליק לפני תפילת הבעל, דע"כ לא כ' הרמ"א סי' רס"ג ס"ז דאין שאר בני הבית אסורים במלאכה ע"י הדלקת האשה היינו שאין האשה מחייבת שאר בני הבית, אבל הבעל כן מחייבם אם פירש בדין קבלת שבת אלא אפילו הוא מתפלל במנין קטן, ורוב בני העיר עדיין לא קבלו שבת, ואמרינן סי' רס"ג ס"ז דהמיעוט נמשך אחרי הרוב היינו לחומרא אם הרוב קבלו שבת ומיעוט לא קבלו, אבל אם המיעוט קבלו הלא מבואר שם סי"א אע"פ"י שלא קבלו הקהל ולא התפללו אם קדם יחיד והתפלל של שבת מצעו"י חל עליו שבת ואסור במלאכה, ולא מהני אפילו תנאי בזה. וא"כ פשוט מנין שלם של יחידים כאלה שחל שבת עליהם עפ"י הלכה, ופשוט בעיני כיון שהוא קבלת שבת עפ"י הדין שבני ביתם נגררים אחריהם והא דאשתו וצ"ב נגררים אחריהם הוא דברגא דהמיעוט נגררים אחרי הרוב ועדיף מזה דאשתו

שאו קדושת השבת אלימא מתחילתה, ועיקרה בכניסת היום כשחל הקדושה בשקיעת השמש, אבל סמוך מעט לשקיעה והיינו לערך י"ח מינוט גם כן מועיל כשיש צורך, ואף לרמב"ם אסור במלאכה משקידש על היין או התפלל ליל שבת אף קודם הלילה, ובכניסת היום מועיל טפי בקידוש מה"ת, ולכן מקדים כהנ"ל לפני שקיעה כשיש לו צורך דוקא, אבל בשקיעה חל קדושת היום ויכול לקדש גם לכתחילה אפילו לרמב"ם.

(ב) להרמב"ם בשבת אין חיוב תוספת, אבל מ"מ אם קידש אפילו בעוד יום חל מה"ת, ונאסר גם לדידה מאז במלאכה מה"ת, בקידוש או בתפלה שמועיל הקידוש ונאסר גם לרמב"ם מאז במלאכה.

סימן פה

שאלה: בעל המקדים לקבל שבת מבעוד יום אם אשתו נגררת אחריו בע"כ או לא

נדרשתי לאשר שאלוני במנין כאן שמקדימין מאד קבלת שבת, שמתפללין מנחה לפני פלג המנחה ומיד אח"כ מעריב, דכשמגיע הביתה ג' רבעי שעה לפני השקיעה, ואשתו רק אז מדליקה נרות, ועורר השואל כיון שאצלו כבר קיבל שבת מיד לאחר ברכו, וכ"ש שהוא עם תפלת ערבית, שמא נגררת אחריו ואסורה להדליק שגם אצלה דינה כשבת.

ונראה לע"ד פשוט, שעיקר הדין שמיעוט הקהל נגררים אחר הרוב היינו מאחר שרובם קיבלו שבת, לא נוכל לתת ליחידים לנהוג מנהג חול דמיחזי כשתי תורות, וע"כ ראוי לכולם לאחוז לחומרא, אבל בנ"ד אמנם המקדימין מקילים לקבל שבת מוקדם כדי שיוכלו לאכול עם בניהם, מ"מ כה"ג שאין בהקדמה שום סייג או סרך מצוה, לא נגררים האחרים אחריהם.

ובמק"א הבאתי הנהגת הגר"ח מבריסק וצ"ל למעשה שבית שהאשה קיבלה שבת והדליקה בו נרות חשש לעשות מלאכה באותו בית, דומיא דעיר שהמיעוט נגרר אחר הרוב, כן הוא הדין בבית דאי אפשר שלזה יהיה שבת ולזה יהיה חול, ומאחר שהדליקה לחומרא, נגרר אחריה לענין איסור מלאכה, והבאתי חולקין שאין הבעל נגרר אחר אשתו,

אבל בזה שהנידון שהאשה תיגרר אחר בעלה, שמא היה מקום לסייג להחמיר, אבל בנ"ד שזהו קולא רק לכמה חדשים מפני הכרח [דאף דמצוה היא להקדים כניסת השבת, מ"מ כאן לא נעשה בשביל כך, אלא כדי להתפלל תפלת שבת לפני השקיעה כדי שיוכלו לאכול מוקדם] ואינה גופייהו לא ניחא להו שנשייהו ינהגו כמותם ממש ויקבלו שבת מוקדם, לע"ד ההכרעה בזה היא דאף שאין צריך לכיוון השעה שאומרים "ברכו" בבית הכנסת ולהדליק לפני השעה ההיא, רק ישערו באיזה שעה הבעל יגיע הביתה, ויקפידו להדליק הנרות קודם שהבעל מגיע לביתו, דכשבא לביתו צריך להיות שבת שמה, ואין לחלל שבת כשיגיע הביתה להדליק הנרות, ועל כן החיוב לנשים להדליק לפני שיגיע, אבל לא אמרינן שהוא גורר אשתו כשאין בזה סרך מצוה, ורק בקהלות אשכנז שנהגו כל השנה להקדים טובא כסייג לשבת אזי כשבעיר שבת גם לאשה הוי שבת וצריכה מדינא להקדים.

שוב ראיתי בשו"ת אגרות משה א"ח ח"ג סוף סימן ל"ח שנגע בסברא כעין זו, לחלק שלא נגררים ואינה חייבת לקבל שבת כמוהו, ולע"ד חייבת עכ"פ להדליק הנרות לפני שבעלה חוזר הביתה, ומה גם מלעסוק במלאכת בעלה בביתו צריכה לפרוש כשאצלו שבת, ורק לעצמה מותר לה להמשיך בעבודה או להדליק נרות, ובלבד דכשיבא הביתה ימצא נרות דולקין כדי שלא תדליק בפניו. אכן אם מחמיר כל השנה להקדים שבת כמנהג האשכנזים חייבת כמוהו, שהיא חייבת בסייגים שלו (ולע"ד גם לענין יום טוב שני שהקילו כמה פוסקים בכן חו"ל שמתחתן עם בת א"י ונשאר בא"י רק שנה, שחייב ביום טוב שני, ואילו אשתו מקילה ונוהגת כבן א"י רק יום טוב ראשון, לע"ד יש לצדד טובא לאוסרה במלאכה, שהרי בעלה נאסר כמנהג המקום שיצא משם, וכיון שהיא אשתו ודעתה לנסוע עמו לחו"ל, חייבת היא במנהגיו לאסור, ואין להקל לה במלאכה בארץ ישראל אלא תנהג כמותו).

ובני המופלג הרב אפרים זלמן שליט"א העיר נהי שמצד האשה מותר לה להדליק נרות, ואינה חייבת לקבל שבת משום בעלה, הא אכתי הבעל גם חייב במצות הדלקת נרות, ולכאורה נמצא דהוא יוצא כאן בהדה"נ לאחר שקיבל שבת, מיהו נראה שהבעל מקיים מצותו כשיש בבית נר, אף שאצלו כבר שבת,